

Загальні вимоги до форми заповіту

Заповіт складається у письмовій формі, із зазначенням місця та часу його складення.

Заповіт має бути особисто підписаний заповідачем.

Якщо особа не може особисто підписати заповіт, він підписується відповідно до частини четвертої статті 207 цього Кодексу.

Заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у статтях 1251 - 1252 цього Кодексу.

Заповіти, посвідчені особами, зазначеними у частині третій цієї статті, підлягають державній реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

Цивільний кодекс України (далі ЦК) містить низку норм, присвячених порядку складання і посвідчення заповіту. Умовно їх можна розмежувати на дві групи: а) ті, які встановлюють загальні вимоги до форми заповітів та загальні засади посвідчення заповітів нотаріусом (ст. ст. 1247, 1248 ЦК); б) ті, які визначають особливості нотаріального посвідчення секретних заповітів (ст. 1249 ЦК), посвідчення заповітів при свідках (ст. 1253 ЦК), а також компетенцію щодо посвідчення заповітів іншими посадовими, службовими особами, які виконують функцію нотаріусів (ст. ст. 1251, 1252 ЦК).

Ст. 1247 ЦК пред'являє наступні вимоги до форми та змісту заповіту: 1) письмова форма; 2) нотаріальне посвідчення або посвідчення особами, уповноваженими на це законом (ст. ст. 1251, 1252 ЦК); 3) зазначення у заповіті місця та часу його складення; 4) підписання заповіту заповідачем.

Аналіз змісту Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України дозволяє стверджувати, що законодавство приєднує до даних вимог також вказівку у тексті заповіту про дату та місце народження заповідача (абзац перший пункту 157 Інструкції).

В деяких випадках на практиці для надання додаткової легітимності заповіту у випадку його підписання іншою особою замість заповідача нотаріус також запрошує не менш ніж двох свідків, які беруть участь у посвідченні.

Слід мати на увазі, що за спадковим законодавством присутність не менш як двох свідків при посвідченні заповіту є обов'язковою у таких випадках:

1) при посвідченні заповіту іншою посадовою, службовою особою, перелік яких наведений у ст. 1252 ЦК;

2) якщо заповідач не може через фізичні вади сам прочитати заповіт (абзац третій ч. 2 ст. 1248 ЦК).

Крім того, будь-який заповіт може бути посвідчений при свідках за бажанням заповідача (ч. 1 ст. 1253 ЦК).

Якщо заповідач не може підписати складений ним заповіт, його текст підписує інша особа за його дорученням, в його присутності за правилами ч. 4 ст. 207 ЦК. У випадках підписання заповіту рукоприкладцем присутність свідків закон не вимагає, тому відсутність свідків при посвідченні таких заповітів порушенням законодавства не вважається. Разом з тим не можна не відзначити, що практика посвідчення таких заповітів в присутності свідків існує, і це не можна розглядати жодним іншим чином, крім як намагання нотаріуса додатково юридично захистити цей заповіт. Дійсно, свідки можуть

стати в майбутньому у пригоді, адже нерідко зустрічаються випадки оспорювання таких заповітів.

Для того щоб залучення свідків при посвідченні заповіту, який підписує рукоприкладч, повною мірою відповідало закону, нотаріусу слід правильно зорієнтувати заповідача, повідомивши йому про його право вимагати присутності свідків при посвідченні заповіту і отримавши його згоду на це.

За загальним правилом заповіт має бути підписаний заповідачем особисто, однак у випадках, коли він не може підписати заповіт внаслідок хвороби або фізичної вади, за його дорученням і в його присутності дозволяється підписання заповіту іншою особою. Підпис цієї особи засвідчується нотаріусом або посадовою особою, що має право на здійснення нотаріальних дій. Поряд із посвідченням підпису, нотаріус зобов'язаний також в тексті заповіту зазначити причини, які зумовили необхідність у підписанні заповіту третьою особою (ч. 4 ст. 207 ЦК).

Регламентуючи порядок підписання заповітів іншою особою замість заповідача, ЦК не передбачає заборони щодо підписання заповіту особою, на користь якої було складено заповіт. Тому в даному випадку необхідно керуватися нормою абзацу п'ятого пункту 157 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, яка таку заборону передбачає.

Управління з питань нотаріату
Головного територіального управління юстиції у місті Києві